

PŘEHLED VÝZKUMŮ

51

Brno 2010

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 51
Volume 51

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Jiří Juchelka, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Bronzové artefakty nalezené v depotech na hradišti „Tabulová hora“
u Klenčnice. Srov. studii A. Navrátila. Foto J. Špaček.
*A foto of bronze artifacts found in hoards in the hill fort „Tabulová
hora“ near Klenčnice. See the study of A. Navrátil. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2010

Copyright ©2010 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Možná je to i dobou, společností a politickým systémem, které se od dob Josefa Poulíka výrazně změnily. Pravdou ale je, že za Poulíkova působení by mnohé z toho, co se dnes děje v Mikulčicích ve jménu jejich modernizace (a co je ve své podstatě poškozující), nebylo možné.

Ať věc zkoumáme z kteréhokoliv úhlu pohledu, shledáváme, že Josef Poulík je součástí „genia loci“ mikulčického hradiště. Navíc je svým způsobem zosobněním své doby, doby nebývalého rozvoje oboru archeologie a doby velkolepých objevů na slovanských nalezištích. Na druhé straně je součástí doby, kdy byla archeologie více než kdy jindy ve službách vládnoucího režimu.

Lumír Poláček

VÝSLEDKY LETECKÉHO SNÍMKOVÁNÍ ÚAPP BRNO ZA ROK 2009

Dlouhodobým záměrem Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., je řešení úkolů zabývajících se evidencí a dokumentací archeologických památek. Mezi ně patří i letecké snímkování terénu, které je nedílnou součástí činnosti ústavu již od jeho založení. V roce 2009 proběhlo celkem 7 prospekčních letů směřovaných většinou do oblastí na jih a východ od Brna. Kromě fotodokumentace některých hradišek, středů měst (např. Mikulov, Uhrské Hradiště, Vyškov) a probíhajících výzkumů (Blažovice, Pasohlávky, Rajhradice, Rousínov, Šlapanice) se podařilo zachytit cca 40 poloh s porostovými příznaky, které ukazují na přítomnost archeologických lokalit. Opětovně tak byly nasnímkovány zajímavé archeologické situace u Drnholce, půlkruhový příkop u Mušova, římské tábory na katastrech obcí Ivaň, Pohořelice a Přibice či již známé lokality jako Rajhradice, Šanov, Žerotice nebo Brněnské Ivanovice. Zajímavé situace se objevily na polích rozprostírajících se východně od silnice 1/52 vedoucí na Mikulov na katastrech Nové Vsi a Pasohlávek. Díky příznivým vegetačním podmínkám zde byly jednotlivé archeologické lokality vidět „jako na dlani“. Dříve jen částečně pozorované pohřebiště u Nové Vsi bylo vyfotografováno v celém rozsahu, také objekt s kůlovou konstrukcí a obvodovým žlabem byl zachycen v jasnějších konturách. Kromě několika sídlištních objektů a jednoho menšího pohřebiště byl zachycen také ohrazený objekt s vnitřní kruhovou kůlovou konstrukcí a několika kruhovými příkopy ohrazených hrobů. Na katastru obce Pasohlávky zase překvapil objev většího a menšího pohřebiště a dvou sídlišť. Hroby ohrazené kruhovým žlabem byly zpozorovány např. na katastrech Pohořelice, Nové Vsi či Horních Věstonic. Další polohy s objekty spíše sídlištního rázu byly zjištěny např. na katastrech obcí Nosislavi, Hrušovan nad Jevišovkou, Drnholce, Mušova, Pasohlávek, Přisnotic, Borkovan, Nové Vsi a Brodu nad Dyjí. Všechny lokality byly lokalizovány souřadnicemi GPS (WGS-84).

Borkovany (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 49°1'45"N, 16°50'20"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím cca 2 km východně od středu obce bylo v porostu zachyceno několik desítek špatně zřetelných objektů různých tvarů a velikostí.

Brod nad Dyjí (okr. Břeclav)

V prostoru bodů GPS 48°51'52"N, 16°30'56"E GPS 48°51'56"N, 16°30'58"E a GPS 48°51'59"N, 16°30'58"E, sídliště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 1,8 km jihozápadně od obce byly zjištěny celkem tři blízko sebe ležící polohy vykazující objekty sídlištního charakteru, včetně obdélných půdorysů zahloubených chat o delších stranách 4–5 metrů.

Drnholec (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°53'14"N, 16°30'13"E, ?, nedatováno.

Na poli ležícím po pravé straně silnice vedoucí z Drnholce na Pasohlávky, cca 3,5 km severně od středu obce, bylo zjištěno velké množství objektů různých tvarů a velikostí.

V prostoru bodu GPS 48°52'54"N, 16°29'46"E, ?, nedatováno.

Zřetelný objekt kruhového půdorysu o průměru cca 1,5 m ležící 2,8 km severně od středu obce byl spatřen poblíž příznaku liniového recentního výkopu mezi silnicí na Pasohlávky a odbočující polní cestou.

Horní Věstonice (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°53'4"N, 16°37'19"E, pohřebiště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 1 km severně od středu obce se objevily o dva objekty kruhového půdorysu o průměrech cca 6 a 15 m. Uprostřed každého kruhu se rýsoval objekt nezřetelného půdorysu o průměru cca 1 a 2 m. Poblíž byly zjištěny také dvě cca 2–3 m od sebe vzdálené souběžné řady po čtyřech kůlech. V poli bylo zjištěno ještě více nepřítis zřetelných kruhových příznaků o průměrech cca 15–20 m.

Hrušovany nad Jevišovkou (okr. Znojmo)

V okolí bodu GPS 48°49'25"N, 16°24'33"E, sídliště, doba laténská?

Na poli u pravého břehu Jevišovky cca 400 m od jihovýchodního okraje obce byla zpozorována skupina čtyř objektů obdélného půdorysu (obr. 2:d), další čtyři byly rozptýlené volně v poli. Všechny objekty byly obdélníkovitého půdorysu o stranách cca 2×4 m. V okolí bylo rozptýleno ještě několik dalších menších příznaků. Přes pole vede také obloukový příznak o šířce cca 2 m, interpretovaný jako zaniklá polní cesta (obr. 2:c). Objekty obdélníkovitého půdorysu je možné interpretovat jako zahloubené chaty.

V okolí bodu 48°49'15"N, 16°25'4"E, sídliště, doba laténská.

Na menším pahorku vzdáleném cca 45 m od toku Jevišovky a cca 1,1 km od jihovýchodního okraje obce bylo zpozorováno celkem cca 15 obdélníkových příznaků o stranách 4–5×2–3 m orientovaných víceméně ve směru východ–západ (obr. 2:e). Jedná se patrně o zahloubené chaty. Poloha leží nedaleko laténského sídliště zjištěného povrchovým sběrem Z. Měřinského (Měřinský 1972).

Ledce (okr. Brno-venkov)

V okolí bodu GPS 49°1'59"N, 16°33'31"E, recentní?

Na poli ležícím cca 2 km jižně od obce byly zaznamenány drobné porostové příznaky uspořádané po cca 5 met-

rech za sebou ve třech řadách po dvaceti a více příznaných. Je možné, že se jedná o příznaky recentního původu.

Nosislav (okr. Brno–venkov)

V okolí bodu GPS 49°0'25"N, 16°40'27"E, 49°0'31"N, 16°40'53"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím východně od obce byly zjištěny dvě polohy s porostovými příznaky. První čítala více než 50 objektů kruhového půdorysu s průměrem do dvou metrů (obr. 2:f), v druhé poloze se nacházelo cca 15 objektů také kruhového půdorysu.

Pasohlávky (okr. Břeclav)

V okolí bodů GPS 48°55'18"N, 16°33'12"E, 48°55'15"N, 16°33'20"E, pohřebiště, nedatováno (obr. 2:g a 2:h).

Na poli rozprostírajícím se na severovýchodní straně podél silnice I/52 ve směru na Mikulov (před křižovatkou na Ivaň a Pasohlávky) byly zjištěny porostové příznaky dvou pohřebišť.

Pohřebiště ležící severněji čítalo cca 25 hrobů obdélného půdorysu, orientovaných ve směru východ–západ s výjimkou jediného hrobu s orientací sever–jih (obr. 2:h).

Na pohřebišti rozprostírajícím se blíže výše zmíněné křižovaty bylo rozpoznáno min. 100 hrobů oválného, někdy i obdélného půdorysu, mezi nimiž se místy vyskytovaly větší objekty kruhových a oválných tvarů. Hroby byly v převážné většině orientovány ve směru východ–západ (obr. 3:g). Vzhledem k různým tvarům hrobových jam (oválné a obdélné) je možné, že se v tomto případě jedná o polykulturní pohřebiště.

V prostoru bodu GPS 48°55'33"N, 16°33'15"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím cca 2,5 km severovýchodně od středu obce u rybníka Vrkoče byla v porostu zpozorována kumulace objektů kruhového půdorysu o průměru cca 2 m. V blízkém okolí byly zaznamenány další podobné objekty.

V prostoru bodu GPS 48°54'20"N, 16°32'16"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli u severního okraje obce jsme zpozorovali větší množství objektů různých tvarů a velikostí.

Pasohlávky–Mušov (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°54'46"N, 16°34'15"E, sídliště, mladší doba hradištní.

Cca 2,3 km severovýchodním směrem od obce Pasohlávky bylo v poli u lesa zpozorováno uskupení většího počtu objektů – cca 10 kvadratických objektů o straně cca 4×4 m, jeden větší a okolo několik desítek menších objektů (obr. 3:b). Povrchové sběry datují polohu do slovanického období (Unger 1984, 138).

Pohořelice (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°57'19"N, 16°32'13"E, pohřebiště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 3 km od obce vystoupila velká skupina menších objektů (do 1 m), mezi kterými bylo zachyceno také sedm kruhových žlábků o průměrech 4–6 metrů s hroblem uprostřed.

Pohořelice–Nová Ves (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°55'54"N, 16°32'28"E, pohřebiště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 1,2 km jihovýchodně od místní části Nová Ves byla zachycena velká skupina objektů

(hrobů) tvořících rozsáhlé pohřebiště, které zaznamenal již M. Bálek. Tehdy se však díky nepříznivým vegetačním podmínkám nepodařilo podchytit pohřebiště celé (rozdílné typy porostu na dvou polích). Nyní vegetační podmínky umožnily dokumentovat rozsah celé nekropole, a to cca 220 hrobů převážně oválného půdorysu orientovaných většinou ve směru východ–západ (obr. 3:c). Poblíž pohřebiště byly zjištěny také kruhové příznaky o průměru až 10 m.

V okolí bodu GPS 48°55'49"N, 16°32'32"E, stavba, nedatováno.

Cca 300 m jihovýchodním směrem od výše zmíněného pohřebiště byl v porostu zachycen půdorys stavby, která byla již dříve zpozorována M. Bálkem. Nyní bylo možné rozpoznat, že se jedná o stavbu cca 10 m širokou a cca 30 m dlouhou, obehnanou ze tří stran základovým žlabem ve tvaru vysokého „U“. V prostředku stavby se nacházejí dvě uskupení po devíti kůlech uspořádaných do čtverce. V blízkosti kratších stran bylo pozorováno po jednom a dvou kůlech (obr. 3:d).

Cca 40 m východně od tohoto příznaku jsme poslíhli několik kruhových objektů o průměru 6 m (obr. 3:e). Další několik desítek již hůře patrných příznaků bylo zpozorováno v okolí.

V prostoru bodu GPS 48°55'55"N, 16°32'19"E, ohrazený areál, nedatováno.

Na poli cca 1 km jihovýchodním směrem od středu části obce u polní cesty vedoucí podélně se silnicí Pohořelice–Mikulov byla odhalena soustava cca 20 kůlů uspořádaných v kruhu o průměru 16–18 m. Příznaky byly obklopeny otevřeným nepravidelným příkopem oválného půdorysu o průměru cca 25 m. Ve vzdálenosti cca 50 m severozápadním směrem se nacházela skupinka příznaků osmi hrobů obdélného půdorysu orientovaných ve směru východ–západ (obr. 3:b). O kus dál na poli byly zpozorovány také příznaky dvou kvadratických objektů o rozměrech 4×4 m, dost od sebe vzdálených.

V okolí bodu GPS 48°56'28"N, 16°32'40"E, sídliště, LnK?

Na poli ležícím cca 1 km východně od středu obce byly v porostu zpozorovány příznaky kůlových jamek tvořících půdorysy halových domů o šířce cca 6–10 m a délce několika desítek metrů (obr. 3:f).

Přísnovice (okr. Brno–venkov)

V okolí bodu GPS 49°0'18"N, 16°37'5"E, sídliště, nedatováno.

V poli u severovýchodního okraje obce zpozorováno velké množství větších i menších objektů nepravidelných půdorysů.

Rebešovice (okr. Brno–venkov)

V okolí bodu GPS 49°6'31"N, 16°38'5"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím cca 200 m severozápadně od obce u pravého břehu Ivanovického potoka vystupovala skupina 22 objektů převážně kruhového půdorysu. Průměr objektů byl cca 2 m (obr. 3:g).

V okolí bodu GPS 49°6'38"N, 16°38'29"E, sídliště, nedatováno.

Asi 100 m od severního okraje obce na levém břehu Ivanovického potoka bylo v poli zaznamenáno 5 ob-

jektů nezřetelného, pravděpodobně kvadratického půdorysu o straně cca 3 metry.

Rousínov–Rousínovec (okr. Vyškov)

V prostoru bodu GPS 49°11'10"N, 16°53'2"E, sídliště, nedatováno.

Na mírném pahorku vzdáleném cca 1,8 km jižně od středu obce bylo zpozorováno velké množství sídlištních objektů různých tvarů a velikostí (obr. 3:h).

Žerotice (okr. Znojmo)

V okolí bodu GPS 48°55'16"N, 16°10'30"E, sídliště, doba laténská?

Severně Jevišovky, cca 300 m od jihovýchodního okraje obce bylo v porostu zaznamenáno cca 20 po poli roztroušených objektů převážně o průměru 3–4 m a kvadratického půdorysu. Dalších cca deset méně zřetelných objektů se rýsovalo blíže směrem k toku Jevišovky, kde sedm z nich tvořilo souvislou linii. Výzkumy, které zde v minulosti prováděl J. Kovárník, ukázaly mimo jiné na osídlení v době laténské (Kovárník 1985, 102).

V průběhu letecké prospekce jsou zjišťovány nejenom doklady nepochybných archeologických objektů, nýbrž i příznaky, které jsou obtížně či dokonce chybně interpretovány. Ve své většině jsou novověkého původu (zaniklé písečnické krátery po bombách, vojenské zákopové linie, zaniklé cesty), avšak teprve porovnáním s historickými doklady, především starými mapami, je možno tuto skutečnost prokázat. Příkladem lze uvést lokalitu u Hrušovan nad Jevišovkou, kde byla opětovně snímkována sídlištní poloha s několika objekty a obloukovitým liniovým příznakem, který byl dříve interpretován jako opevnění (Kovárník 1999, 414, obr. 5). Nové snímky společně s použitím starších map (Měřínský 1972, 145, obr. 1) však ukazují, že se nepochybně jedná o obloukovitý průběh novověké zaniklé polní cesty.

Literatura

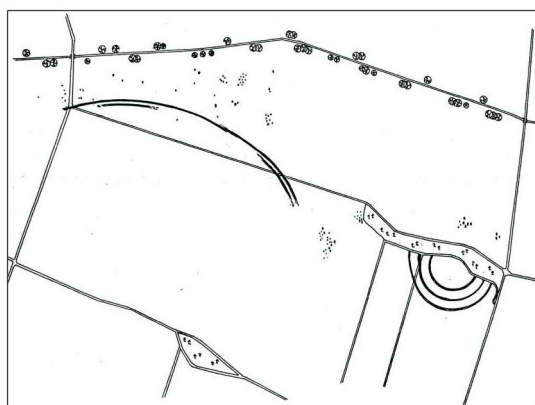
Kovárník, J. 1985: Výsledky terénního archeologického průzkumu na Znojemsku (okr. Znojmo), *Přehled výzkumů* 1983, 100–102.

Kovárník, J. 1999: 15 let letecké archeologie na Moravě (a v bývalém Československu) 1983–1998, *Přehled výzkumů* 40 (1997–1998), 406–419.

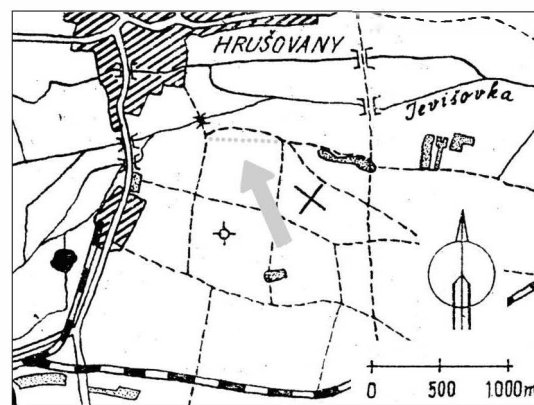
Měřínský, Z. 1972: Archeologické nálezy z okolí Hrušovan nad Jevišovkou (okr. Znojmo), *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity* XXI, E 17, 144–146.

Unger, J. 1984: Sídliště z mladší a pozdní doby hradištní v katastru Pasohlávek (okres Břeclav), *Jižní Morava* 20, 133–140.

Ivan Čížmář

a

b

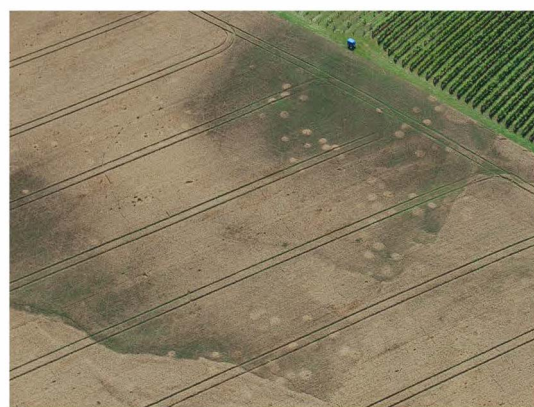
c

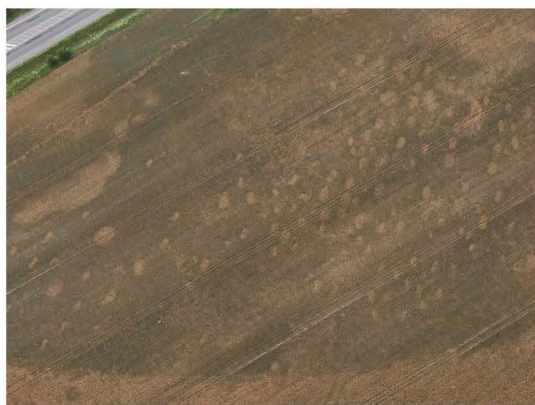
d

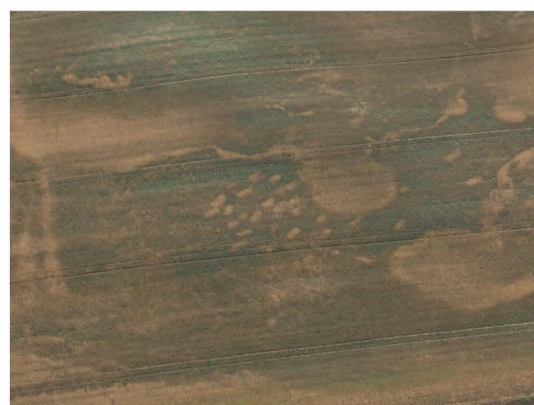
e

f

g

h

Obr. 8. a–c – Hrušovany nad Jevišovkou (a – průběh opevnění podle J. Kovárníka, b – výřez z mapy podle Z. Měřinského zachycující původní cestu, nová vyznačena šípkou, c – letecký snímek situace), d–e – Hrušovany nad Jevišovkou, f – Nosislav, g–h – Pasohlávky.

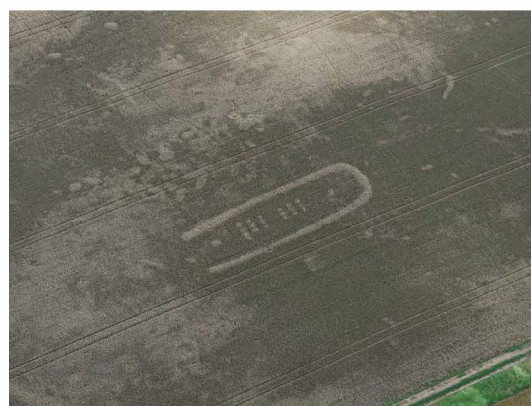
a

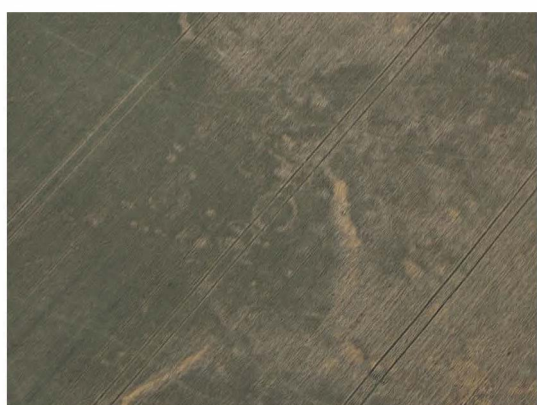
b

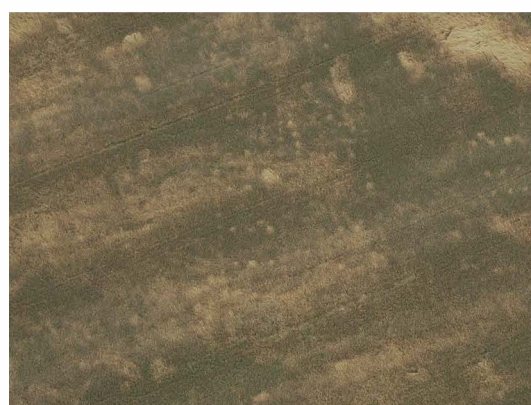
c

d

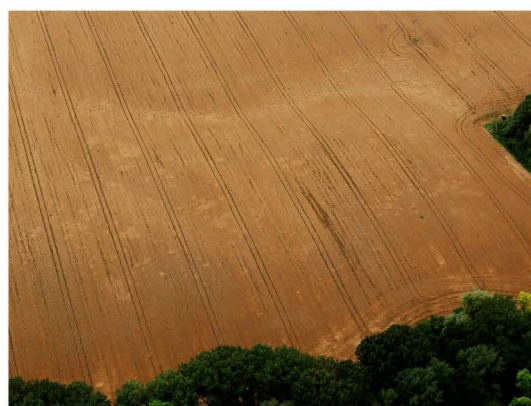
e

f

g

h

Obr. 9. a – Pasohlávky–Mušov, b–f – Pohořelice–Nová Ves, g – Rebešovice, h – Rousínov.